

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY

Příloha

k usnesení vlády
ze dne 26. června 2013 č. 501

Stanovisko

vlády k návrhu na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 1077)

Vláda na své schůzi dne 26. června 2013 projednala a posoudila návrh zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 1077), a vyslovila s tímto návrhem zákona **nesouhlas**, a to především z následujících důvodů:

1. Vláda si je vědoma toho, že předložený návrh zákona se snaží řešit některé problémy týkající se náhrady nákladů řízení v občanském soudním řízení a v exekučním řízení ve věcech tzv. bagatelních pohledávek, a to zejména ve vazbě na judikaturu Ústavního soudu. Návrh zákona nicméně neřeší problematiku náhrady nákladů řízení koncepčně a v intencích všech rozhodnutí Ústavního soudu. Požadavkem Ústavního soudu v nálezu ze dne 17. dubna 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12, je, aby úprava lépe reflektovala zvláštnosti jednotlivých případů a odrážela princip proporcionality i přiměřenosti k výši vymáhané částky. V bagatelních sporech Ústavní soud opakovaně jako spravedlivou výši označil jednonásobek vymáhané jistiny, avšak pouze ve vztahu k formulářovým žalobám, jejichž jednou stranou je spotřebitel. Naopak navrhovaná úprava v rozporu s rozhodovací praxí Ústavního soudu zpochybňuje právo na náhradu nákladů zastoupení ve všech řízeních o bagatelních věcech. Ústavní soud spatřuje při přiznávání náhrady nákladů řízení jako zásadní kritérium účelnosti, které je zakotveno v § 142 odst. 1 občanského soudního řádu. Navrhovatelé staví na domněnce, že ve většině bagatelních sporů náklady spojené se zastoupením advokátem nebudou kritériu účelnosti odpovídat a soud by je tedy neměl přiznávat. Ústavní soud však neúčelnost těchto nákladů nespojoval s bagatelními spory, ale s případy zneužití práva na zastoupení advokátem obecně. Ke zneužití práva na zastoupení dochází podle Ústavního soudu zejména v situacích, kdy je využíváno služeb advokátů pouze za účelem navýšení vymáhané částky, tedy nejenom v bagatelních věcech. Logika předkládaného návrhu vychází z předpokladu, že v bagatelních věcech téměř vždy bude využíváno služeb advokátů pouze za účelem

navýšení vymáhané částky. Není však důvodné se domnívat, že ve většině bagatelních věcí dochází k neúčelnému právnímu zastoupení, jako je tomu v případech, kdy jsou věřiteli pohledávek inkasní agentury či jiné právnické osoby disponující dostatečným právním aparátem, jedná se o tzv. formulářovou žalobu a žalovaným je spotřebitel. Návrh zákona opomíjí existenci jiných věřitelů než inkasních agentur apod., a současně opomíjí i skutečnost, že osobou oprávněnou požadovat náhradu nákladů na odměnu za zastupování advokátem nebo notářem může být stejně tak dobře jako žalobce i žalovaný. Pro žalovanou stranu pak hraje ústavně garantované právo na právní pomoc ještě důležitější roli. Tím spíš v bagatelních věcech, kde je vyloučeno odvolání. Logika, která presumuje zneužívání práv ze strany účastníků řízení, je nepřijatelná.

2. Článek 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod přiznává každému právo na právní pomoc, a to včetně v řízení před soudy. Na úrovni občanského soudního řádu je toto právo garantováno především možností nechat se zastupovat v řízení advokátem. Materiálně se zabezpečení tohoto práva projevuje v zásadě úspěchu ve věci, která je základní zásadou rozhodování o náhradě nákladů civilního sporného procesu. Tato zásada je vyjádřena v § 142 odst. 1 občanského soudního řádu. V této zásadě se promítá myšlenka, že ten, kdo důvodně bránil své subjektivní právo nebo právem chráněný zájem, by měl mít právo na náhradu nákladů, které při této procesní činnosti účelně vynaložil, proti účastníku, jenž do jeho právní sféry bezdůvodně zasahoval. Je proto logické, že jestliže zvítězivší účastník skutečně nějaké náklady potřebné k účelnému uplatňování nebo bránění práva vynaložil, pak má být přisouzen náhrada účelně vynaložených nákladů řízení ve sporném řízení pravidlem, nikoliv výjimkou, jak navrhuje předkládaná novela. Zastupování advokátem je pak zpravidla účelně vynaloženým nákladem a proto nelze právo na náhradu odměny za zastupování v rámci řízení o tzv. bagatelních věcech paušálně zcela vyloučit. Taková právní úprava ve vztahu k účastníkům bagatelních sporů se jeví jako zjevný zásah do práv účastníků řízení a jejich ústavně zaručené rovnosti.

3. V souvislosti se shora uvedeným je potřeba zdůraznit, že Ústavní soud nekritizoval samotné přiznávání náhrady odměny na zastupování v bagatelních věcech, avšak pouze zpochybnil její výši. Za tímto účelem dovedl v nálezu I. ÚS 3923/11, že v souladu s principem proporcionality mezi výší vymáhané částky a výší náhrady nákladů je spravedlivé, aby výše odměny za zastupování žalobce advokátem byla určena tak, že zpravidla nepřesáhne jednonásobek vymáhané jistiny, ale to pouze v případě formulářových žalob, kdy nárok je uplatňován proti spotřebiteli. V souladu s principem proporcionality nemůže být zcela opačná právní úprava, která náhradu nákladů na odměnu za zastupování jako pravidlo zcela odmítá.

4. K navrhované změně § 374a občanského soudního řádu nelze souhlasit s tím, aby byli účastníci řízení kompenzováni paušálně za své hotové výdaje v souvislosti s každým jednotlivým úkonem. Za tímto účelem by bylo nezbytné vytvořit zcela novou právní úpravu definující úkony účastníka. Současnou úpravu definující pouze úkony právní služby není možné použít, neboť se vztahuje toliko na advokáty a za úkon právní služby považuje například i převzetí právního zastoupení či poradu

s klientem. Dále je třeba upozornit, že předkladatel úplně opominul skutečnost, že i za současné úpravy jsou nezastoupeným účastníkům hotové výdaje nahrazovány, když se pravidelně určují podle jejich faktické výše. Současná úprava v této otázce nepřináší žádných problémů. Vazba náhrady hotových výdajů na počet úkonů účastníka by navíc mohla motivovat k umělému navyšování počtu takových úkonů, což by vedlo k nežádoucímu protahování řízení.

5. Vláda v neposlední řadě upozorňuje na to, že navrhovaná změna § 144 občanského soudního řádu koliduje s vládním návrhem novely tohoto zákona (tisk č. 932); tímto vládním návrhem zákona se s účinností od 1. ledna 2014 ustanovení § 144 zrušuje, a to v souvislosti s vládním návrhem zákona o zvláštních řízeních soudních.